

Suvi Ikonen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2019

VAPAAEHTOINEN MUISTISAIRAAN HENGELLISENÄ TUKENA

Haastattelututkimus vapaaehtoisille ja koulutuksen järjestäjille

TIIVISTELMÄ

Suvi Ikonen

Vapaaehtoinen muistisairaahan hengellisenä tukena

-Haastattelututkimus vapaaehtoisille ja koulutuksen järjestäjille

35 s., 2 liitettä

Kevät 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) diakoniatyö

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli haastattelututkimuksen avulla arvioida seurakunnan vapaaehtoisille järjestettyä koulutuskokonaisuutta. Koulutuksen aiheena oli muistisairaahan kohtaaminen ja hengellisyys. Koulutukseen osallistuneiden vapaaehtoisten sekä koulutuksen järjestäjien haastattelujen avulla kartoitettiin, kuinka koulutus oli toteutunut heidän näkökulmastaan. Haastatteluvastausten avulla selvitettiin, kuinka vastaavia koulutuksia on mahdollista kehittää, suunnitella ja toteuttaa. Koulutus toteutettiin yhteistyöhankkeena, jossa mukana olivat Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan Pyynikin lähikirkko, Tampereen evankelisluterilainen seurakunta, Sairaalasielunhoito ja Tampereen Kaupunkilähetys ry.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössäni käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna yksilöhaastatteluina. Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Haastatteluvastausten perusteella koulutukseen ja sen toteutukseen suhtauduttiin pääosin positiivisesti, mutta myös haasteita ja kehittämiskohtia todettiin. Väestö ikääntyy ja vapaaehtoistyön tarve lisääntyy. Vastaavanlaisten koulutusten järjestäminen vapaaehtoisille nähtiin haastateltavien mielestä tärkeänä tulevaisuudessa.

Asiasanat: Hengellisyys, Muistisairaus, Vapaaehtoistyö

ABSTRACT

Suvi Ikonen

Volunteer as spiritual support for memory disordered
- Interview survey for volunteers and training providers

35 p., 2 appendices

Spring 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services, Diaconal Work

The purpose of my thesis was to evaluate the training package organized for the volunteers of the parish by means of an interview. The subject of the training was encountering a person with memory disorder and spirituality. The interviews with the volunteers and the organizers of the training included a survey of how the education had succeeded from their point of view. The answers to the interview were used to find out how to develop, design and implement similar trainings. The training was carried out as a collaborative project involving the local church of Pyyrikki in the Tampere Cathedral Church, the Evangelical Lutheran parish of Tampere, the healthcare chaplaincy and the Tampere City Mission.

The research method used in my thesis was qualitative research. The interviews were conducted as semi-structured individual interviews. As a method of analysis, material-based content analysis was used.

Based on the answers to the interview, the training and its implementation were mostly positive, but challenges and room for improvement were also identified. The population is aging and the need for volunteering is increasing. In the opinion of the interviewees, organizing similar trainings for volunteers is important in the future.

Keywords: Spirituality, Memory disorder, Volunteering

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4
2 TEORIA JA KESKEISET KÄSITTEET	6
2.1 Muistisairaudet.....	6
2.2 Muistisairaiden hengellisyys.....	7
2.3 TunteVa® -malli	8
2.4 Vapaaehtoistyö	9
2.5 Vapaaehtoistyö seurakunnassa	10
2.6 Yhteistyöhankkeen toimijat	12
3 PROSESSIN KUVAUS JA OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	14
3.1 Aineistonkeruu	15
3.2 Aineiston analyysi	16
4 MENETELMÄT	18
5 TULOKSET.....	20
5.1 Vapaaehtoisten haastattelu.....	20
5.2 Työntekijöiden haastattelut	24
5.2.2 Työntekijöiden rooli koulutuskokonaisuudessa.....	24
5.2.3 Pohdintaa koulutuksen käytännönharjoittelusta	25
5.2.4 Mietteitä koulutuskokonaisuudesta	25
5.2.5 Vapaaehtoisten kommentteista heränneet mietteet.....	27
5.2.6 Huomioon otettavat seikat tuleviin koulutuksiin	28
6 POHDINTA	29
LIITE 1 HAASTATTELURUNKO VAPAAEHTOISILLE.....	36
LIITE 2 HAASTATTELURUNKO KOULUTUKSEN TOIMIJOILLE	37

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistyö on monille meistä tuttu käsite ja useat meistä myös ovat tehneet tai tekevät tälläkin hetkellä vapaaehtoistyötä. Suomessa vuonna 2018 tehdyssä tutkimuksessa selvisi, että 40 % väestöstämme tekee vapaaehtoistyötä. (Kansalaisareena 2018). Vapaaehtoistyön tarve tulee yhä lisääntymään ikääntyvässä yhteiskunnassamme.

Onkin tärkeää pohtia, kuinka henkilöitä saadaan sitoutumaan tulevaisuudessa vapaaehtoistoimintaan. Henkilöiden mukaan lähtemistä ja sitouttamista vapaaehtoistyöhön edesauttaisi muun muassa vapaaehtoisten ottaminen mukaan suunnitteluun sekä arvostus vapaaehtoisten moninaisuutta kohtaan. Tärkeää olisi myös järjestää heille työnohjausta ja seurata heidän jaksamistaan. (Nylund & Yeung 2005, 31 - 32.)

Vapaaehtoistyö on ajankohtainen aihe ja se on tärkeässä roolissa myös opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöni käsittelee vapaaehtoisille järjestetyn koulutuskokonaisuuden arviointia. Koulutuksen aiheena oli muistisairaana palvelutalon asukkaan ja seurakunnan vapaaehtoisen kohtaaminen hartauselämän merkeissä. Tampereen seurakunnasta on vierailtu palvelukodeissa pyydettyä, mutta asukkaat sekä heidän omaisensa ovat toivoneet myös seurakunnalta säännöllisiä vierailuja asukkaiden luona, henkilökohtaisia kohtaamisia sekä rukoushetkiä.

Seurakunnan vapaaehtoisia koulutettiin muistisairaiden tukijoiksi vanhusten palvelukoteihin ja heille annettiin valmiuksia pienimuotoisten rukoushetkien toteuttamiseen. Koulutus pohjautui suurimmalta osin Tampereen Kaupunkilähetyksen käyttämään TunteVa-toimintamalliin, jolla muistisairasta tuetaan empatian, keskustelun ja yhteisöllisyyden keinoin.

Koulutukseen osallistuneiden vapaaehtoisten sekä koulutuksen järjestäjien haastattelun avulla kartoitin, kuinka koulutus on toteutunut heidän näkökulmastaan. Haastatteluvastausten avulla selvitin, kuinka vastaavia koulutuksia on mahdollista kehittää, suunnitella ja toteuttaa.

Koulutus toteutettiin yhteistyöhankkeena, jossa mukana olivat Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan Pyynikin lähikirkko, Tampereen evankelisluterilainen seurakunta, Sairaalasielunhoito ja Tampereen Kaupunkilähetys.

2 TEORIA JA KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Muistisairaudet

Ihmiset elävät nykyään yhä pidempään, joka johtaa myös siihen, että muistisairaiden lukumäärä lisääntyy. Tällä hetkellä Suomessa arvioidaan olevan 190 000 muistisairasta ja lukumäärä lisääntyy vuosittain noin 14 500 henkilöllä. Muistisairauteen sairastuneista suurin osa on yli 80-vuotiaita. Muistisairautta sairastaa kolme neljästä pitkäaikaishoidossa olevista vanhuksista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kansantaudit. Muistisairaudet.)

Sairautta, joka heikentää muistia ja tiedonkäsittelyn osa-alueita kutsutaan muistisairaudeksi. Heikentynyt muisti ja tiedonkäsittely johtavat usein myös dementiaan, joka ei ole erillinen sairaus vaan muistisairaudesta johtuva oireyhtymä. Se vaikuttaa usein päivittäisistä toiminnoista selviytymiseen heikentävästi. Muistitoiminnot voivat heikentyä monestakin eri syystä. Ne voivat myös olla ohimeneviä tai väliaikaisia. Ikääntyvillä muistitoimintojen heikentyminen kuitenkin usein johtuu etenevästä muistisairaudesta Alzheimerin taudista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kansantaudit. Muistisairaudet.)

Muistisairaus vaikuttaa ihmisen elämään usealla eri tavalla. Sairauden edetessä turvattomuudentunne ja ahdistuneisuus lisääntyvät. Tärkeää on, että muistisairalla on omia rutiineja entisestä "terveestä" elämästä. Monille tämä voi olla hengellisyys eri muodoissa. (Hållfast i.a. Suomen muistiasiantuntijat. Tuemme.)

Muistisairas ihminen on hyvin herkkä aistimaan ilmapiiriä ja tunneilmastoa, siksi aito ja hyväksyvä vuorovaikutus on tärkeää. Aisteihin ja mielikuviin liittyvällä tunne- ja tunnelmamuistilla on suuri merkitys! Kohtaamisen lähtökohtana on ihmisarvoa kunnioittava, empaattinen ja toisen ihmisen tunteita myötäilevä suhtautuminen. (Kirkkohallitus 2018.)

2.2 Muistisairaiden hengellisyys

Hengellisyys kuuluu tärkeänä osana monen ihmisen elämään. Usko on jokaisen henkilökohtainen arvo ja sitä tulee kunnioittaa myös ihmisen ikääntyessä. Oman elämänsä merkityksen pohtiminen ja elämäntapahtumien muisteleminen liittyy usein hengellisyyteen. Silti hengelliset tarpeet jäävät usein huomioimatta ikäihmisten kanssa. (Kivikoski i.a. Suomen muistiasiantuntijat.)

Ihminen hahmottaa vakaumuksensa avulla itseään ja muuta maailmaa. Muistisairaalla säilyy kyky hengellisyyden kokemiseen. Vaikka hänen tietoisuutensa ja tiedonkäsittelynsä ovatkin heikentyneet, hengelliset ja uskonnolliset tarpeet ja muistikuvat silti säilyvät. Muistisairaana olisi tärkeää saada tukea hengelliseen elämäänsä. (Hållfast i.a. Suomen muistiasiantuntijat. Tuemme.)

Oulun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä osana hoitotyön opetusta selvitettiin, miten sairaanhoitajaopiskelijat kokivat hengellisyyden ilmenemisen ja sen merkityksen ikääntyneiden hoitotyössä. Opiskelijat kokivat muistisairaiden hengellisyyden tukemisen erityisen tärkeäksi. Usko ja hengellisyys eivät katoa tai menetä merkitystään, vaikka muistisairaana niitä ei ehkä pysty osoittamaan samalla tavalla kuin ennen sairastumista. (Karhumaa & Korkiakangas 2014, 9 - 11.)

Tärkeitä keinoja hengellisyyden toteuttamiseksi ovat rukoukset, virsien laulaminen tai niiden kuunteleminen, juhlapyhien huomioiminen, mahdollisuus osallistua jumalanpalveluksiin tai ehtoolliselle. Myös hengellisen kirjallisuuden ja Raamatun lukeminen on tärkeää. (Hengellisyys voimavarana ikääntyneen hoitotyössä (Karhumaa & Korkiakangas 2014, 9 - 11.) Musiikin on todettu helpottavan vuorovaiikutusta muistisairaiden kanssa. Musikaalisuus sekä kiinnostus musiikkia kohtaan säilyvät usein muistisairaudesta huolimatta. Muistisairaalle musiikin kuunteleminen on nautinnollista ja vaikka muistisairaana olisi vienyttä puhekyvyn voi hän silti laulaa ongelmitta. Tutkimuksetkin ovat osoittaneet, että Alzheimer-potilaat

pystyvät tunnistamaan vielä sairauden loppuvaiheessakin kuultua tuttua musiikkia ja reagoimaan siihen. Musiikin viisas käyttö tukee hoidollista perusajatusta, että muistisairas ihminen nähdään ensisijaisesti tuntevana ja kokevana ihmisenä. (Kirkkohallitus 2012.)

Muistisairauksista kärsivillä ihmisillä ja heidän perheillään on oikeus hengelliseen elämään. Tämän oikeuden toteutumista on kaikkien tuettava. Se merkitsee esimerkiksi sitä, että kaikilla on oikeus elää Sanan ja sakramenttien yhteydessä, vaikka heidän kykynsä kommunikoida ja toimia on alentunut merkittävästi. Perustuslaki (L 731/1999) takaa kaikille kansalaisille oikeuden tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoa. Toiminta- ja käsityskyvyltään heikentyneiden ihmisten uskonnollisten perusoikeuksien toteutumista on koko yhteisön tuettava. (Kirkkohallitus 2018.)

2.3 TunteVa®-malli

TunteVa®-mallin taustalla on yhdysvaltalaisen Naomi Feilin validaatioajattelu. Siinä lähtökohtana on vuorovaikutusmenetelmä, jossa tuetaan ihmistä empatian, keskustelun ja yhteisöllisyyden avulla. Muistisairas ihminenkin on arvokas ja hänen kokemuksillaan ja näkemyksillään on merkitystä. Menetelmässä käytetään arvostavaa tunnevuorovaikutusta ja mielikuvaterapiaa, joka vähentää muistisairaahan ahdistusta. (Tampereen Kaupunkilähetys ry, Yhdistystoiminta. TunteVa-ideologia.)

Menetelmässä tunnevuorovaikutuksella on tärkeä rooli. Tunnevuorovaikutusta on hyvä käyttää silloin, kun järkiperustelut eivät tavoita muistisairasta. Muistisairaalla tosiasiat ovat usein unohtuneet tai ne tuntuvat vierailta, pelottavilta tai vaikeilta ymmärtää. Vanhat tunteet ovat muistisairaalle jäljellä oleva voimavara. Muistisairauteen kuuluu menneeseen vetäytyminen, mutta se vahvistuu, jos ihmisen tunteet ja tarpeet jäävät huomiotta. TunteVa-menetelmää käyttäessä tarvitaan eläytymiskykyä ja mielikuvitusta. Muistisairaahan omien mielikuvien avulla pyritään selvittämään hänen käyttäytymisensä syy. (Pohjavirta 2018.)

Toimintamallissa muistisairaana rinnalla kuljetaan hänen sen hetkessä todellisuudessa, eikä häntä palauteta väkisin nykytodellisuuteen. On hyvä tunnistaa hänen tarpeensa ja miettiä mitä hän tarvitsee tai yrittää viestittää. Muistisairasta on tärkeää tukea arvostamalla häntä, antamalla turvaa ja rakkautta sekä kokemuksen siitä, että hän on tärkeä. Tampereen Kaupunkilähetys käyttää menetelmää ikäihmisten palveluissa. Menetelmän avulla on mahdollista luoda pitkäaikainen ja luottamuksellinen suhde muistisairaaseen. (Pohjavirta 2018.)

2.4 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyön merkitys on lisääntynyt viime aikoina paljon. Euroopan väestö ikääntyy kovaa vauhtia ja Suomi on yksi Euroopan nopeimmin ikääntyvä maa. Väestön ikääntymisen myötä varsinkin ikäihmisten parissa tehtävä vapaaehtoistyö on tärkeässä osassa tulevaisuudessakin. Myös ikäihmisen toimiminen vapaaehtoisena lisääntyy. (Nylund & Yeung 2005, 20.)

Vapaaehtoistoiminta perustuu omasta tahdosta lähtevään toisen ihmisen auttamiseen ja tukemiseen. Vapaaehtoistyö voi olla eri pituisista kestoista. Se voi olla kertaluontoista tai säännöllisesti tapahtuvaa. Vapaaehtoinen voi sitoutua tehtäväänsä itselleen sopivaksi ajaksi ja lopettaa siinä silloin kun hän itse haluaa. Hänellä on myös oikeus kieltäytyä tehtävästä tai lopettaa auttaminen, jos se ei enää sovi hänelle. Vapaaehtoistyössä on tärkeää tasa-arvoisuus osapuolien välillä. Sekä autettava että auttaja ovat arvokkaita itsenään ja tasa-arvoisia keskenään. Vaitiolovelvollisuus sitoo vapaaehtoista ja häneen tulee olla luottamuksen arvoinen. Vapaaehtoistyön ei ole tarkoitus koskaan korvata ammatillista työtä eikä siitä makseta palkkaa. (Vapaaehtoiseksi. Tietoa vapaaehtoiselle.) Siitä huolimatta kehitys kulkee siihen suuntaan, että vapaaehtoistyöhön on tullut yhä enemmän ammatillisen auttamistyön piirteitä. Vapaaehtoistyöntekijöitä koulutetaan ammattiauttajien käsitteillä ja usein kouluttajat ovat ammatillisia. Tämä hälventää ammattiauttamisen ja vapaaehtoisen auttamisen kulttuurieroja. (Mönkkönen 2005, 286.)

Vapaaehtoisena toimiminen antaa myös paljon vapaaehtoiselle itselleen. Yeungin (2005, 105 - 111). haastattelemat Suomen evankelisluterilaisen kirkon vapaaehtoiset, ovat muun muassa kertoneet, että sosiaaliset kontaktit, auttamishalu, uuden oppiminen, onnistuminen kokeminen ja itsensä toteuttaminen ovat olleet tärkeitä motiiveja vapaaehtoistyössä toimimiseen.

2.5 Vapaaehtoistyö seurakunnassa

Seurakunnat ovat olleet vapaaehtoistoiminnassa mukana vahvasti aina, koska jo seurakunnan perusolemukseseenkin kuuluu seurakuntalaisen osallisuus. Seurakuntalaiset toimivat seurakunnan yhteiseksi hyväksi antaessaan omaa aikaansa ja osaamistaan. Vapaaehtoistoiminta tekee näkyväksi jäsenten osallisuutta seurakunnan perustehtävästä. Nopeasti organisoitu vapaaehtoistoiminta on osoittanut voimansa esimerkiksi vuoden 2015 laajamittaisen turvapaikanhakijoiden maahantulon yhteydessä. (Sakasti. Vapaaehtoistoiminta.) Kirkon piirissä tapahtuvaa vapaaehtoistyötä voidaan luonnehtia kristilliseen elämäntapaan liittyväksi lähimmäisvastuuksi. (Yeung 1999, 8). Kirkon piirissä vapaaehtoistoiminta perustuu kristinuskon käsitykseen, jonka mukaan lähimmäisiä ovat kaikki ihmiset ja kaikilla on vastuu auttaa lähimmäisiään. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 17).

Vapaaehtoistyön sekä diakonian ensimmäinen vahva nousukausi tuli Suomeen 1800-luvulla sisälähetys ja diakoniharrastuksen myötä. Silloin saivat alkunsa monet kristilliset yhdistykset ja vapaaehtoistoiminnan muodot. Nykymuotoinen vapaaehtoistyö on saanut syntynsä sodanaikaisesta ja sen jälkeisestä avustustoiminnasta. Vuonna 1944 diakoniatyö tuli kirkolle lakisääteiseksi. Myös maallikot ovat kuitenkin koko ajan tehneet avustustyötä. Kun yhteiskunnalliset sosiaali- ja terveyspalvelut kehittyivät 1960-luvulla, diakonia jäi paljolti huomiotta tai se rinnastettiin järjestötoimintaan. Vapaaehtoistyötä ei nähty enää tarpeellisena. (Yeung 1999, 9.)

Kirkko tahtoi silti tarjota vaihtoehtoja pluralistisessa yhteiskunnassa, vaikka yhteiskunnan tukimuodot olivatkin kehittyneet ja asettaneet kyseenalaiseksi

seurakuntadiakonian tarpeellisuuden. Havaittiin, että tavalliset seurakuntalaiset voivat auttaa monenlaisissa vapaaehtoistoiminnassa, kuten sielunhoitotyössä, lapsi- nuoriso- ja vanhustyössä. Siitä huolimatta pidettiin kuitenkin ehdottomana sitä, että töitä organisoisi viranhaltija. Haluttiin myös korostaa seurakuntalaisten soveliaisuutta tehtäviin sekä panostaa kouluttamisen tärkeyttä. Vapaaehtoistyö kehittyi ja monipuolistui seuraavina vuosikymmeninä. Vuonna 1984 Kirkon ja diakoniatyön keskus julkaisi ensimmäisen lähimmäispalveluoppaan, joka tuli todella tarpeeseen vapaaehtoisille. Silloin aloitettiin myös vapaaehtoistyön kurssit hiippakunnissa. Viime vuosina vapaaehtoistyö seurakunnissa on yhä lisääntynyt. Kirkon piirissä tapahtuva vapaaehtoistyö kiinnostaa ihmisiä ja tarve ottaa osaa auttamistyöhön on lisääntynyt voimakkaasti. (Yeung 1999, 10 - 11.)

Vapaaehtoisia on monella eri osa-alueella mukana seurakuntien toiminnoissa. Vanhusten parissa tehtävää vapaaehtoistyötä on aina tarvittu ja seurakunnissakin sen tarve on edelleen lisääntymässä. Seurakunnissa lisääntyi 1990-luvulla niin sanottu kammari-toiminta, josta tuli hyvin suosittua. Se tarjoaa ja välittää vapaaehtoisapua vanhuksille, vammaisille, pitkäaikaissairaille ja mielenterveysongelmallisille lievittäen heidän yksinäisyyttään. Vapaaehtoiset toimivat heidän tukeaan muun muassa vierailen heidän luonaan, ulkoillen heidän kanssaan tai auttamalla asioiden hoidossa. Tampereella Mummon kammari on osa Tampereen evankelis-luterilaisten seurakuntien diakoniatyötä. Se on vapaaehtoisen vanhustyön keskus ja on toiminut ja auttanut osaltaan vanhuksia vuodesta jo 1989. (Harju ym. 2001, 69 - 70; Tampereen evankelis-luterilainen seurakunta, Mummon kammari, tietoa meistä; Yeung 1999, 10 - 11.) Vapaaehtoistoiminta on osoittanut myös voimansa esimerkiksi vuoden 2015 laajamittaisen turvapaikanhakijoiden maahantulon yhteydessä. (Haapiainen ym. 2018).

Vapaaehtoistoimintaa seurakunnissa on jo pitkään kehitetty ja sitä vahvistetaan ja kehitetään edelleen. Vapaaehtoistoiminnan vahvistuminen edellyttää myös muutoksia. Työntekijät tekevät yhä paljon sellaista, minkä vapaaehtoisetkin osaisivat tehdä. Usein vapaaehtoiset pyydetään vasta toteuttamaan tehtäviä, jotka työntekijät ovat valmiiksi suunnitelleet. Vapaaehtoiset eivät näin pääse mukaan ideointi- ja suunnitteluvaiheeseen ja näin antamaan omaa panostaan jo tässä vaiheessa. Vapaaehtoistoimintaa kehitettäessä, se samalla myös vahvistaa

osallisuutta ja tukee seurakunnan perustehtävän toteutumista. (Haapiainen ym. 2018.) Vapaaehtoisia on myös tärkeää ohjata ja tukea. Seurakunnan työntekijän olisi hyvä olla tavoitettavissa tarvittaessa. Myös työnohjaukseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Vapaaehtoisen ideoita ja muutostarpeita on kuunneltava ja arvostettava. Kun vapaaehtoinen kokee olevansa osa yhteisöä, vaikuttaa se myös myönteisesti hänen motivaatioonsa. (Sakasti. Vapaaehtoistoiminta.)

2.6 Yhteistyöhankkeen toimijat

Yksi koulutuskokonaisuudessa mukana olevista yhteistyötahoista on Tampereen Kaupunkilähetys ry. Se on sosiaalialan järjestö, joka tekee järjestötyötä, järjestäen koulutusta, kehittämis- ja vapaaehtoistoimintaa. Toiminta täydentää yhteiskunnan tarjoamia palveluja. Yhdistys toimii yhteistyössä Tampereen kaupungin, seurakunnan ja muiden palveluntuottajien kanssa. (Tampereen kaupunkilähetys ry. Yhdistystoiminta.) Tampereen Kaupunkilähetys ry on sosiaalialan järjestö, joka tuottaa kokonaisvaltaisia ja monipuolisia, yhteiskunnan palvelutuotantoa täydentäviä palveluita yhteistyössä kaupungin ja muiden palveluntuottajien kanssa. Yhdistys toimii ikäihmisten, kehitysvammaisten ja lapsiperheiden parissa sekä tekee järjestötyötä, johon kuuluu koulutus-, kehittämis- ja vapaaehtoistoiminta. Yhdistyksen arvojen mukaisessa työssä korostuu ihmisten kunnioittava kohtaminen sekä työn tekeminen ihmisten lähtökohdista käsin. Lisäksi lähimmäisenrakkaus, tasa-arvo, erilaisuuden ymmärtäminen sekä työntekijöiden ammattitaito ovat arvojen mukaisen työn lähtökohtia. (Tampereen kaupunkilähetys ry. Yhdistystoiminta.)

Tuomiokirkkoseurakunta toimii Tampereen keskustan alueella. Kalevan ja Pyynikin seurakunnat sekä Tuomiokirkkoseurakunta yhdistettiin yhdeksi uudeksi seurakunnaksi vuoden alussa 2017, jolloin syntyi uusi Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta. (Tampereen seurakunnat. Tuomiokirkkoseurakunta.) Jäseniä Tuomiokirkkoseurakunnassa on noin 39 500. Kirkkoherra on tuomiorovasti Olli Hallikainen. Seurakunnan alueella sijaitsee viisi kirkkoa; Aleksanterin kirkko, Finlaysonin kirkko, Kalevan kirkko, Tuomiokirkko ja Vanha kirkko, sekä kolme lähikirkkoaluetta. Yksi näistä on Pyynikin lähikirkkoalue, jonka toiminta keskittyy Aleksanterin

kirkkoon ja Pyynikin pappilaan. Ikärakenne Pyynikin alueella koostuu lähinnä, nuorista aikuisista sekä eläkeikäisistä. Etenkin eläkeläisille Pyynikin alueella järjestetään paljon tilaisuuksia. (Tampereen seurakunnat. Seurakunnat. Tuomio-kirkkoseurakunta. Kotiseurakunta.) Seurakuntalaiset ovat aktiivisia osallistumaan seurakuntatyöhön eri osa-alueilla. Myös vapaaehtoisten joukko on suuri ja aktiivinen. Aleksanterin kirkon Avoin kirkko toimii suurilta osin vapaaehtoisten voimin. Avoimeen kirkkoon voi tulla klo 12 - 18 ja hiljentyä tai keskustella esimerkiksi päivystävien vapaaehtoisten kanssa. (Tampereen seurakunnat. Tukea ja apua/keskusteluapua. Avoin kirkko.)

Sairaalasielunhoitajiksi kutsutaan evankelisluterilaisen kirkon pappeja, joilla on erikoistumiskoulutus. Sairaalasielunhoitaja nimitystä useammin käytetään sanaa sairaalapappi. Hänen työhönsä kuuluu henkilökohtaisia keskusteluja, sielunhoitollisia ryhmiä, kirkollisia toimituksia ja hartaushetkiä sairaalassa. Sairaalapapin tehtävänä on kohdata ihminen kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon, että ihminen on ruumiillinen, henkinen ja hengellinen kokonaisuus. Heidän kanssaan voi keskustella hengellisistä mutta myös muista mieltä painavista asioista. Kenenkään uskoa tai vakaumusta ei kysellä. Sairaalapapit toimivat myös linkkinä uskonnollisten yhteisöjen ja terveydenhuollon välillä. Tampereella toimii sairaalasielunhoidossa yhdeksän sairaalapappia ja sairaalasielunhoidon johtaja. He työskentelevät Tampereen eri sairaaloissa. (Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Seurakuntayhtymä. Organisaatio. Sairaalasielunhoito; Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Uutiset ja media. Perimmäisten kysymysten äärellä.)

3 PROSESSIN KUVAUS JA OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

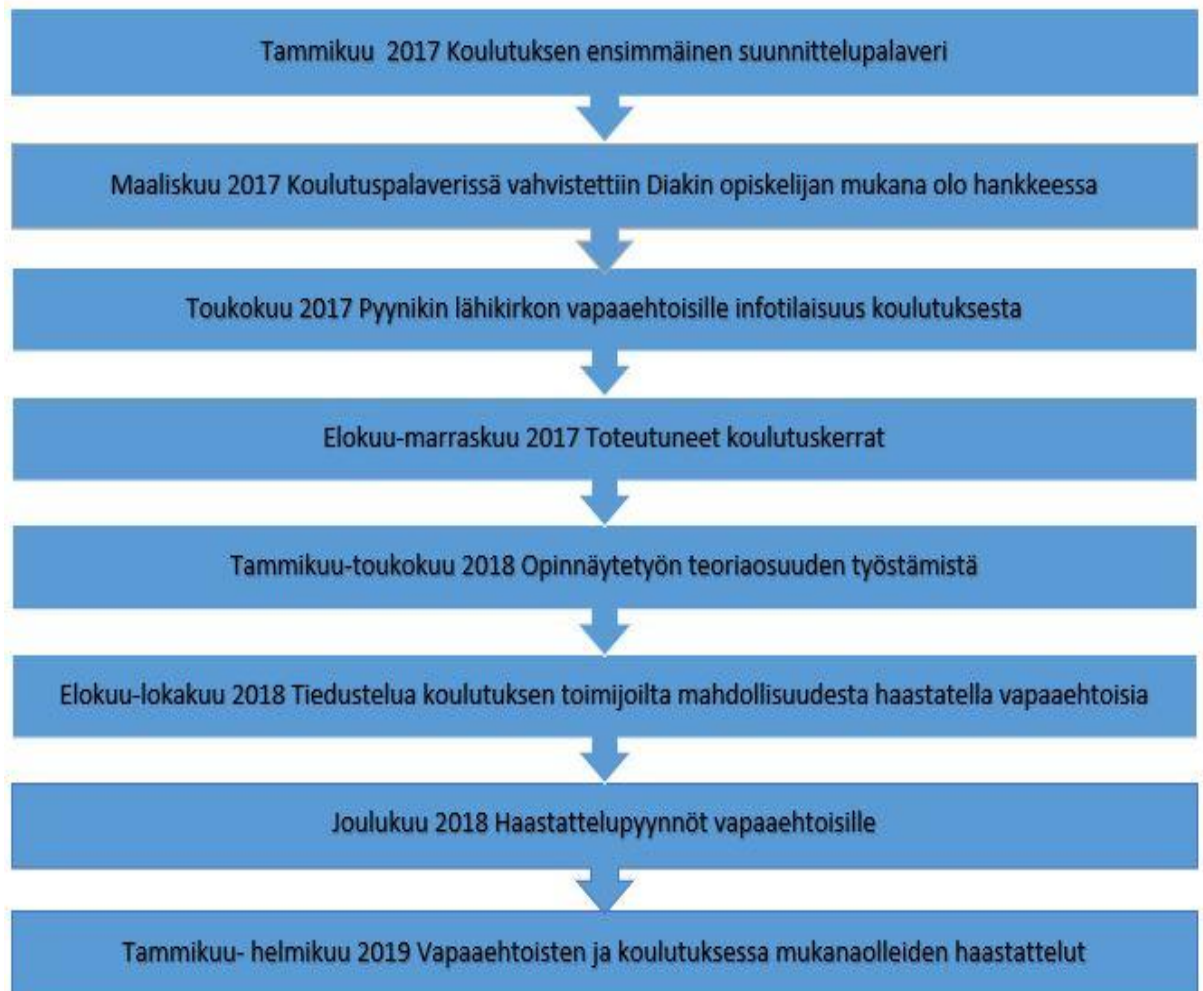
Kiinnostukseni ikäihmisiin, muistisairauksiin ja vapaaehtoistyöhön olivat suurin syyni opinnäytetyöni aiheen valikoitumiseen. Keväällä 2017 sain Diakin kautta tietää yhteistyöhankkeesta, joka suunnittelee koulutuskokonaisuutta. Lähdin suurella mielenkiinnolla mukaan hankkeeseen ja pidin yhteyttä eri osapuoliin aluksi sähköpostin välityksellä. Tapasimme myös ennen koulutuksen aloitusta muutama kertaan palaverin merkeissä yhdessä muiden osapuolten kanssa. Osallistuin myös kahteen koulutuskertaan yhdessä vapaaehtoisten kanssa.

Koko prosessi eteni melko hitaasti ja välillä oli eri osapuolten välillä informaatiokatkoksia, joista johtuen myös opinnäytetyöni aloittaminen venyi. Oli myös hieman epäselvää, mikä on minun roolini yhteistyöhankkeessa. Lopulta päädyttiin siihen, että haastatellen vapaaehtoisia sekä koulutukseen osallistuneita toimijoita, toteutan koulutuksen arviointia haastateltavien näkökulmasta.

Olen selvittänyt Pyynikin lähikirkon seurakuntapastorilta haastattelulupa-asiat. Koska kyse oli seurakunnan vapaaehtoisista, jotka ovat yksityishenkilöitä sekä koulutuksen toteutukseen osallistuneista toimijoista, ei erillistä haastattelulupaa tarvittu. Jokaiselta haastateltavilta kysyttiin lupa haastatteluun henkilökohtaisesti. Tampereen Kaupunkilähetys ry:ltä sain neljän vapaaehtoisen yhteystiedot, joista kaksi lupautui haastateltaviksi. Lisäksi kaksi koulutuksen toteutuksessa mukana ollutta toimijaa vastasivat haastattelukysymyksiini. Haastattelut toteutin vuoden 2019 alussa.

Tavoitteeni opinnäytetyössäni on haastattelujen avulla selvittää, mikä koulutuksessa on onnistunut ja mitä seikkoja on hyvä ottaa huomioon sekä millaisia haasteita ja kehittämideoita haastattelut tuovat esille. Haastatteluissa tulevat ilmi sekä vapaaehtoisten että koulutuksen toimijoiden kokemukset ja mielipiteet. Haastattelutulosten avulla on mahdollista suunnitella ja kehittää tulevia koulutuskokonaisuuksia heidän näkökulmastaan.

Oheisesta kaaviosta ilmenee opinnäytetyöprosessin eteneminen. Prosessi oli pitkä ja monivaiheinen ja kaavio selkeyttää sen kuvaamista.

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessin eteneminen

3.1 Aineistonkeruu

Haastattelin kahta vapaaehtoista, joiden yhteystiedot olin saanut Tampereen Kaupunkilähetys ry:ltä. Otin heihin yhteyttä puhelimitse ja sovimme haastatteluaikajankohdasta. Puhelun aikana kerroin mistä haastattelussa on kyse ja kerroin tekeväni opinnäytetyötä koulutuksesta ”Muistisairaana kohtaaminen ja hartauselämä”. Kerroin haluavani kuulla vapaaehtoisen mielipiteitä koulutuksesta ja

sen toteutuksesta. Mainitsin, että haastattelujen avulla voidaan kehittää tulevia vastaavanlaisia koulutuksia. Lisäksi painotin, että haastateltavien nimiä ei mainitaisi missään opinnäytetyön vaiheessa sekä sen, että haastatteluvastauksia käytän vain opinnäytetyössäni ja haastatteluaineisto hävitetään kokonaisuudessaan viimeistään opinnäytetyön valmistuessa.

Olin tehnyt vapaaehtoisten haastattelua varten haastattelurungon. (LIITE1) Haastattelussa käytin haastattelurungon kysymyksiä; joitakin kysymyksiä jouduin haastattelutilanteessa muokkaamaan koulutuksen toteutuksessa tapahtuneiden muutosten johdosta. Muutamaan kysymykseen esitin myös tarkentavia lisäkysymyksiä. Kysyin haastateltavilta lupaa tallentaa haastattelut ja molemmat tähän antoivatkin luvan, joten tallensin haastattelut ja litteroin ne myöhemmin.

Lähestyin koulutushankkeen toimijoita sähköpostitse tiedustellen mahdollisuutta haastatella heitä. Heistä kaksi lupautui haastateltaviksi. Sovimme haastatteluajankohdat melko nopealla aikataululla. Toinen haastatteluista tapahtui kasvotusten ja toinen sähköpostin välityksellä. Toimijoille olin tehnyt oman haastattelurungon. (LIITE 2) Kasvotusten tehdyn haastattelun tallensin luvan saatua ja litteroin sen myöhemmin.

3.2 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistosta selkeä ja mielekäs. Aineisto on tarkoitus tiivistää, mutta sellaiseen muotoon, ettei se kuitenkaan kadota aineiston sisältämää informaatiotietoa. Sen tulisi tuottaa myös uutta tietoa tutkittavasta asiasta. (Eskola & Suoranta 1999, 138.) Aineistoa voidaan analysoida monin tavoin. On hyvä valita sellainen analyysitapa, joka antaa parhaiten vastauksia tutkimustehtävään tai ongelmaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 219.) Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Tutkittava aineisto voi olla melkein mikä tahansa kirjallisessa muodossa oleva dokumentti: kirjat, haastattelut, raportit, puheet ja keskustelut. Sisällönanalyysin avulla pyritään

muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka liittää tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 103.)

Päädyin käyttämään opinnäytetyössäni aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, joka koostui haastatteluvastauksista. Analyysiprosessi on kolmivaiheinen. Se koostuu aineiston redusoinnista, eli pelkistämisestä, aineiston klusteroinnista, eli ryhmittelystä ja aineiston abstrahoinnista, eli teoreettisten käsitteiden luomisesta. Redusoinnissa aineistoa pelkistetään siten, että kaikki epäolennainen jää pois. Saatua tietoa tiivistetään tai pilkotaan osiin. Klusteroinnissa koodatut alkuperäiset ilmaukset käydään huolellisesti läpi. Sen jälkeen etsitään aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroja kuvaavat käsitteet ja ryhmitellään ne omiin luokkiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-110.) Puhuttaessa koodeista tarkoitetaan merkkejä (numeroita, kirjaimia ja muita merkkejä) tai muilla keinoin aineistoon tehtyjä jäsenteleviä merkintöjä ja luokitteluja, kuten vaikkapa alleviivauksia värikynin. (Eskola & Suoranta 2000, 156). Abstrahoinnissa erotellaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettinen käsitteistö. Abstrahoinnissa yhdistellään luokituksia niin kauan kuin se on aineiston sisällön näkökulmasta mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.)

Litteroituani haastatteluaineistot, luin aineistot huolellisesti läpi ja sen jälkeen luokittelin aineiston. Jätin myös aineistosta pois opinnäytetyön kannalta merkityksettömät asiat ja tiedot. Koska haastatteluaineistoni oli melko suppea, aineiston pelkistämistä ei kovinkaan paljon pystynyt tekemään.

4 MENETELMÄT

Opinnäytetyössäni teoreettinen osuus tulee esille kappaleessa 2, jossa avaan aihepiirin käsitteitä. Teoriaa tarvitsin taustoitukseen ohella myös aineistonkeruun eli haastattelujen suunnitteluun. Haastattelukysymyksiä pohtiessa perehdyin teoriaan hyödyntäen sen antia. Teoria auttoi järjestelemään ja tulkitsemaan asioita. Teoriatiedosta on apua opinnäytetyössä suunnannäyttäjänä ja jäsennyvälineenä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009.) Esittelen myös teoriaosuudessa koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvien toimijoiden taustayhteisöjä.

Halusin selvittää kuinka seurakunnan vapaaehtoiset sekä koulutukseen osallistuneet toimijat/ kouluttajat kokivat koulutuksen omasta näkökulmastaan. Tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyölleni valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Silloin kun tutkitaan empiiristä eli kokemusperäistä ilmiötä, ovat laadulliset menetelmät hyviä työkaluja. (Eskola & Suoranta 1999, 14 - 15). Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on laaja joukko hyvin monen tyyppisiä tutkimuksia. Kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle ominaista on kokonaisvaltainen tiedonhankinta. Menetelmässä luotetaan enemmän omiin havaintoihin ja keskusteluihin kuin mittausvälineillä hankittaviin numeraalisiin tietoihin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997.)

Haastattelu ja havainnointi on laadullisen tutkimuksen perinteisiä aineistonhankintamenetelmiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Haastattelun avulla saamme tietää ihmisestä, siitä mitä hän ajattelee sekä hänen motiiveistaan. Haastattelu on vuorovaikutusta ja siinä molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Haastattelulle on tyypillistä vuorovaikutustilanteena se, että haastattelu on ennalta suunniteltu ja haastattelijan alulle panema ja ohjaama. Haastatteliija joutuu usein motivoimaan haastateltavaa ja myös ylläpitämään hänen motivaatioaan. (Eskola & Suoranta 1999, 86 - 87.)

Toteutin haastattelun puolistrukturoituna yksilöhaastatteluna. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat samat kaikille haastateltaville, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei käytetä, vaan haastateltava vastaa omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1999, 87). Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, kun halutaan tietoa tietyistä asioista. Haastateltaville ei ole tarpeellista antaa kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Puolistrukturoitu haastattelu sopi parhaiten aineistonkeruuseen, koska haastateltavien määrä oli pieni ja halusin saada mahdollisimman moniulotteisia vastauksia. Kysymykset pyrin muotoilemaan siten, että niihin vastaaminen oli kuvailevaa ja kertovaa.

5 TULOKSET

Haastattelujen avulla selvitin, kuinka vapaaehtoiset ja koulutuksessa mukana olevat toimijat kokivat koulutuksen. Vapaaehtoisille oli oma haastattelurunko kysymyksineen ja koulutuksessa mukana olleilla toimijoilla oli täten oma haastattelurunko kysymyksineen. Avaan ensimmäiseksi vapaaehtoisten haastattelujen tuloksia, jonka jälkeen siirryn toimijoiden haastatteluun.

5.1 Vapaaehtoisten haastattelu

Molemmilla vapaaehtoisella haastateltavalla oli aikaisempaa kokemusta vapaaehtoistyöstä. Vapaaehtoisena toimiminen oli heille luontevaa ja mielekästä. He olivat toimineet muun muassa ulkoiluystävänä ikäihmisille ja muistisairaille. Toinen heistä oli myös käynyt laulattamassa ikäihmisiä erilaisissa tilaisuuksissa vapaaehtois pohjalta. Molemmat haastateltavat pitivät vapaaehtoistyötä tärkeänä auttamismuotona, mutta myös tunsivat itse saavansa siltä paljon. Heillä on eläkkeellä ollessaan aikaa ja vapaaehtoisena toimiminen tuo mielekästä sisältöä omaan elämään. Myös tutkimuksissa on todettu tämän kaltainen ajattelu. Vapaaehtoistoiminta on useille ihmisille luonteva osa arkipäivää ja hyvän elämyksen kokemusta. Suomalaisten yleisin vapaaehtoistoimintaan motivoiva tekijä on halu auttaa muita ihmisiä, mutta myös vapaa-ajan käyttäminen yleishyödylliseen toimintaan, sekä toive saada jotain säännöllistä päiväohjelmaa ja tavata uusia ihmisiä. (Yeung 2004.)

Vapaaehtoiset lähtivät Muistisairaankohtaaminen ja hartauselämä -koulutukseen mukaan suurella innostuksella ja mielenkiinnolla. Ratkaiseva tekijä koulutukseen osallistumiseen oli toisella haastateltavalla se, että hänellä on tarve auttaa muistisairasta ikäihmistä hänen hengellisyydessään. Hän piti tärkeänä muistisairaankokemista hengellisissä asioissa.

H1: Heitä varmasti kiinnostaa esimerkiksi vanhat virret ja niiden veisaaminen. Heistä useimmat on kuitenkin kristittyjä ja heillä voi olla paljon lapsuusmuistoja hengellisistä asioista, ne voisivat tulla esiin musiikin kautta.

Toiselle haastateltavalle TunteVa-menetelmä oli entuudestaan tuttu, koska hän oli muutama vuosi aikaisemmin osallistunut Tunteva- koulutukseen, mutta halusi nyt syventää tietojaan sekä virkistää muistiaan menetelmästä. Häntä kiinnosti erityisesti Tunteva- menetelmän yhdistäminen muistisairaahan hengelliseen elämään. Lisäksi hän oli havainnut, että hänen oma hengellisyytensä ja uskonnolliset asiat olivat tulleet itsellekin merkityksellisemmäksi ikääntyessä.

H2: Halusin tietää, kuinka muistisairas kokee Jumalan. Onko se, se sama Jumala hänelle edelleen? Kiinnostaa tietää myös, miten uskonnollisuus vaikuttaa muistisairaahan elämään, toteuttavatko he hengellisiä asioita?

Koulutus alkoi teoriaosuudella. Koulutuskertoja oli kolme ja ne käsittelivät TunteVa-kouluttajan johdolla TunteVa-menetelmää sekä sairaalasielunhoidon johtajan johdolla hengellisen tuen antamista ja pienimuotoisten hartaus- tai rukoushetkien pitämistä.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että koulutuskerroilla oli mukava ja helppo ilmapiiri ja tunnelma. Oli hyvä, että osallistujat olivat samanhenkisiä ja heidän kanssaan käyty keskustelu oli antoisaa. Kouluttajat olivat asiantuntevia ja osasivat kertoa asioista selkeästi. Toinen haastateltavista sanoi jännittäneensä hieman hengellistä osuutta teoriakoulutuksessa, mutta sekin sujui hienosti, eikä ollut millään lailla ahdistavaa. Hän mainitsi vielä erikseen, kuinka sairaalapastori oli todella leppoisa.

Asiatietoa oli molempien haastateltavien mielestä riittävästi. He kokivat saaneensa riittävästi tietoa. Enempää tietoa ei ehkä olisi pystynyt vastaanottamaan. Molemmat haastateltavat olivat mielissään mukaan saadusta materiaalista. Oli hyvä, ettei kirjoja tai muuta materiaalia tarvinnut hankkia itse. Toinen haastateltavista tosin kertoi innostuneensa etsimään aiheista lisää tietoa ja myös lainaamaan kirjastosta kirjoja. Hän piti erityisesti Muistisairaahan messu -kirjasta, jonka koki todella mielenkiintoiseksi.

Toinen haastateltavista kertoi heidän yhdellä koulutuskerroista saaneen vapaaehtoisena toteutettavan tehtävän pitää pienimuotoinen hartaus muistisairaille. Siihen hän olisi kaivannut koulutuskerralla tarkempaa ohjeistusta. Hän kuitenkin kertoi toteuttaneensa pienen hartaushetken Peurankalliokeskuksessa, joka oli hänelle entuudestaan tuttu palvelukoti.

H2: Ei oikein annettu riittävää ohjeistusta tehtävään. Halusin kuitenkin pitää omanlaiseni hartaushetken. Ohjeistus olisi silti ollut hyvä olla.

Haastateltava jäi kaipaamaan myös jonkinlaista tehtävän purkua, jossa olisi kuulut muiden kokemuksia hartauden pidosta sekä saanut itse jakaa omia kokemuksia. Hänelle jäi lisäksi epäselväksi, kuka koulutuksessa mukana ollut suoritti tehtävän ja millä lailla vai pitikö hartauksia kukaan muu hänen lisäkseen. Toinen vapaaehtoinen ei osannut mainita erikseen mitään puutteita koulutuskerroilla.

Koulutuskertojen määrä oli haastateltavien mukaan sopiva. Pitkään jatkuvaan koulutukseen voi olla hankala sitoutua. Kun koulutus on tarpeeksi tiivis ja koulutuskerrat suhteessa uuteen sisäistettävään tietoon sopiva, jaksaa koulutuksen käydä myös loppuun.

Sain vasta haastatelllessani vapaaehtoisia tietää, että koulutuksen suunniteltu käytännönharjoitteluosuus olikin jäänyt pois siinä muodossa jossa, se alun perin piti toteutua. Vasta kysyessäni vapaaehtoisilta muistisairaana luona vierailusta selvisi, että toinen haastatelluista ei ollut toiminut millään lailla muistisairaana kanssa koulutuksen aikana. Hän koki, ettei sellaiseen ohjattu. Toinen oli sen sijaan osallistunut muistiryhmään TunteVa-kouluttajan avustajana.

H2: Ei meillä ollut tällaista mahdollisuutta. Taidettiin me käydä yhdessä tutustumassa muistisairaiden palvelukotiin, mutta ei ollut mitään yksilökäyntejä. Ulla (TunteVa-kouluttaja) piti sellaisia muistiryhmiä, mihin saimme varata ajan. Kaksi vapaaehtoista sai osallistua aina yhteen ryhmään.

Vapaaehtoiset eivät osanneet vastata kysymykseen muistisairaiden hengellisyyden tarpeista, kuin yleisesti. Muistiryhmässä ollut vapaaehtoinen ei kohdannut ryhmässä ketään muistisairasta kahden kesken. Toinen vapaaehtoisista tiesi

entuudestaan muistisairaiden kanssa toimiessaan, että muistisairaalle on musiikki tärkeä väline hengellisten asioiden kanavoimisessa.

Koska käytännön harjoittelu ei toteutunut suunnitellussa muodossa, vastasivat vapaaehtoiset viimeiseen kysymykseen käytännön harjoittelun toteutumisen onnistumisen sijasta siihen, kuinka he kokivat koulutuskokonaisuuden toteutuneen. Molemmat vastaajat olivat tyytyväisiä teoriatietoon sekä uuden oppimiseen, vaikka toinen heistä kertoikin TunteVa-asioiden olleen entuudestaan tuttuja. Sielunhoidolliset asiat olivat molemmille uusia ja sairaalapastorin kertomat esimerkit omasta työelämästään olivat mielenkiintoisia. Toiselle vapaaehtoiselle jäi erityisesti mieleen teoriaosuudesta muistisairaahan kohtaamisen tärkeys ja oikeanlainen vuorovaikutus.

Molemmat vapaaehtoiset olivat pettyneitä käytännön harjoitteluun tai oikeastaan sen puuttumiseen. Molemmilla vastaajilla oli myös ollut odotuksia suorittaa käytännönharjoittelu ohjatusti.

H2: En oikein saanut koulutukselta, sitä mitä odotin. Käytännönharjoite ei toteutunut niin kuin kuvittelin. Mutta toisaalta en olisi kyllä ollut valmis yksin tapaamaan muistisairasta hengellisyyden merkeissä. Olisin halunnut mukaan vähintään toisen vapaaehtoisen. Tunnen, ettei mulla ole valmiutta antaa sielunhoidollista apua yksittäiselle henkilölle tämän koulutuksen jälkeen, mutta ryhmätoiminnassa mukana oleminen on eri asia. Se on jotenkin helpompaa.

H1: Koska olen aikaisemmin ollut tekemisessä laulamisen ja ulkoilun merkeissä muistisairaiden kanssa, olisi ollut mukava myös kokeilla hengellistä puolta, mutta en tiedä...en oikein osannut omatoimisesti hankkia ystävää. Olisin toivonut, että heti koulutuksen jälkeen olisi saanut ”muistisairaahan ystävän”, kun olisi tiedot ja taidot vielä tuoreessa muistissa.

Molemmat vapaaehtoiset pitivät koulutuksen ideaa erinomaisena ja siksi olivatkin lähteneet mukaan. He olivat pääosin tyytyväisiä koulutuksen sisältöön. Toisen haastateltavan mielestä kahden suurisisältöisen aiheen yhdistäminen koulutuksessa tuntuu aika vaativalta oppia. Pelkästään TunteVa -menetelmä on haastava.

5.2 Työntekijöiden haastattelut

Haastattelin kahta koulutuskokonaisuudessa mukana ollutta toimijaa. Heistä toinen toimii Tampereen Kaupunkilähetys ry: n Peurankalliokeskuksen johtajana. Hänelle muistisairaudet ja muistisairaajat henkilöt ovat tuttuja työnsäkin vuoksi. Peurankalliokeskuksen yhteydessä on asuntoja, jotka on tarkoitettu palveluntarpeessa oleville senioreille. Osa asukkaista sekä keskuksen asiakkaista ovat myös muistisairaita. Peurankalliokeskuksen tiloissa myös järjestettiin suurin osa koulutuksen teoriaosuudesta. Toinen haastateltavista toimii Tampereen evankelis-luterilaisen seurakunnan sairaalasielunhoidon johtajana, joten hengelliset asiat ovat hänelle tuttuja jo työnsäkin puolesta. Molemmille haastateltaville vapaaehtoistyö toimintamuotona on myös tuttua.

5.2.2 Työntekijöiden rooli koulutuskokonaisuudessa

Koulutuksen idea lähti liikkeelle toisen haastateltavan havainnosta, että hartausketket niin sanotuissa laitoksissa mukaan luettuna palvelukodit, olivat vähenneet voimakkaasti viime vuosien aikana. Aikaisemmin hartauksia näissä kohteissa pidettiin kuukausittain. Seurakunnan työntekijä vieraili seurakuntansa alueella olevissa vanhusyksiköissä joka kuukausi. Tilanne on muuttunut, koska seurakuntien työntekijäresurssit ovat vähentyneet ja samaan aikaan tehostettujen asumispalveluyksiköiden määrä on voimakkaasti lisääntynyt.

Molemmat haastateltavat olivat mukana koulutuskokonaisuuden suunnitteluvaiheessa alusta alkaen. Toinen haastateltavista toimi myös kouluttajana. Hän vastasi sairaalasielunhoidon puolen koulutusosuudesta. Ilmoittautumisvaiheessa koulutukseen, toiselta haastateltavista, oli mahdollisuus tiedustella koulutuksesta ja sen sisällöstä, mutta tiedusteluja ei ollut tullut. Varsinaiset ilmoittautumiset tehtiin eri henkilölle. Lisäksi samainen haastateltava hoiti koulutuksen tilajärjestelyt sekä tiedottamisen koulutuksesta Peurankalliokeskuksen henkilökunnalle. Hän oli itse myös mukana kahdella ensimmäisellä koulutuskerralla, sekä osallistui

muistisairaitten ryhmään, jota yksi vapaaehtoinen veti yhdessä Tunteva-ohjaajan kanssa.

5.2.3 Pohdintaa koulutuksen käytännönharjoittelusta

Alkuperäisen suunnitelman mukaan koulutukseen oli tarkoitus sisältyä käytännönharjoitteluosuus koulutettavan ja muistisairaana välillä. Tämä ei kuitenkaan toteutunut niin kuin oli suunniteltu. Toinen haastateltava arvelee, että osasyynä alkuperäisen harjoittelun pois jäämiselle oli resurssipula, mutta myös se, että koulutuksen suunnittelu harjoittelun osalta ei ollut tarpeeksi tarkka.

Haastateltavista toinen pohtii, että yksi syy tähän oli jonkinlainen informaatiokatkos tai väärinkäsitys kouluttajien ja koulutettavien välillä. Vapaaehtoiset ovat ehkä kuvitelleet, että heihin päin ollaan yhteydessä harjoittelun suhteen. Tarkoitus oli kuitenkin, että vapaaehtoiset olisivat itse olleet yhteydessä Peurankalliokeskukseen, josta heille olisi osoitettu muistisairas asukas. Osa vapaaehtoisista osallistui kuitenkin teoriaosuuden jälkeen muistisairaiden ryhmätilanteisiin, joita veti TunteVa-kouluttaja. Haastateltava kertoi huomioineensa ollessaan mukana tällaisessa muistiryhmässä, että vapaaehtoiset tarvitsivat henkilökunnan tukea toimiessaan muistisairaana kanssa, koska toimiminen näin lyhyen koulutuksen jälkeen on haastavaa muistisairaiden kanssa.

Vapaaehtoistoiminnasta huolehtivan organisaation olisikin huolehdittava vapaaehtoisten tuesta ja ohjauksesta. Vapaaehtoiset kääntyvät usein henkilökunnan puoleen. Esimerkiksi Palvelutalossa, missä vapaaehtoinen toimii, olisi hyvä olla henkilö, joka pystyy koordinoimaan vapaaehtoisten asioita. Hän voisi myös toimia linkkinä henkilökunnan ja vapaaehtoisten välillä. (Tulikallio & Malinen 2009.)

5.2.4 Mietteitä koulutuskokonaisuudesta

Toisen haastateltavan mielestä koulutuksen teoriaosuus oli onnistunut ja kouluttajat ammattitaitoisia. Kaikki mukana olleet toimijat hoitivat oman osuutensa hyvin. Myös toisen haastateltavan sanoin koulutuksen lähtöasetelma oli hyvä, kun

ryhdyttiin suunnittelemaan koulutusta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Hänen mielestään TunteVa-koulutus oli onnistunut, siitä vapaaehtoiset saivat paljon tietoa muistisairauksista.

Toinen haastateltava pohtii, että jo suunnitteluvaiheessa oli hiukan epätietoisuutta siitä kuka hoitaa minkäkin asian ja kuka on vastuussa mistäkin. Toimijoita oli hankkeessa mukana monta. Hänen mielestään olisi ollut hyvä, että olisi ollut yksi henkilö, joka vastaa asioista ja delegoi tehtävät. Hän olisi kaivannut myös selkeyttä tehtävänjakoon. Hän oli myös epätietoinen siitä, miten viestintä ja tapaamiset hankkeessa mukana olleiden kanssa tapahtuivat koulutuksen kuluessa, vai oliko niitä ollenkaan. Myös koulutuksen teoriaosuuden aikana oli hänen nähdäkseen joitakin ongelmia tiedotuksessa, koska osa vapaaehtoisista oli epätietoisia siitä, missä kulloinenkin koulutuskerta tapahtui. Tärkeimmäksi puutteeksi hän nostaa koulutuksen toteutuksen suhteen sen, että nyt puuttui henkilö, joka olisi vastannut koko koulutuskokonaisuudesta. Hänen mielestään koulutus ei toteutunut alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Onkin tärkeää, että vapaaehtoistoiminnassa on nimetty vastuuhenkilö, joka osaa pitää langat käsissään ja kenen puoleen voi kääntyä ongelmallisissa tilanteissa. (Tulikallio & Malinen 2009).

Koulutuksesta tiedottamisen koki toinen haastateltavista ongelmaksi. Se ei ehkä tavoittanut niin paljon kiinnostuneita ja aiheesta innostuneita, kuin olisi ollut mahdollista. Pyynikin lähikirkon vapaaehtoisille informaatio ei hänen mielestään ollut jostain syystä onnistunut. Hän pohtiikin, olisiko vapaaehtoisilla ollut samanaikaisesti paljon muuta vapaaehtoistyötä ja toimintaa. Hän lisäksi arvioi, että hänen oma osuutensa sielunhoidollisessa teoriaosuudessa jäi ehkä liian suppeaksi. Hänen mielestään ohjattua käytännönharjoittelua, sekä tukea hartauden tai rukouksethetken pitämiseen, olisi voinut olla enemmän. Kokoontumiskertoja olisi siis tarvittu lisää. Se mihin vapaaehtoisia on tarkoitus kouluttaa vaikuttaa koulutuksen pituuteen ja koulutuksen sisältöön. Joihinkin tehtäviin riittää lyhyt perehdyttäminen, toiset aihepiirit vaativat pidemmän koulutuksen. (Sakasti. Seurakuntatyö. Sielunhoito.) Haastateltava lisää vielä, että koulutuksen päättyessä syksyllä 2017, oli alkuperäinen suunnitelma tavata vielä kerran keväällä 2017 koulutuksessa mukana olleiden kanssa, mutta monien eri syiden johdosta tämä tapaaminen ei toteutunut. Näin ollen koulutuksen jälkiseuranta ei myöskään onnistunut.

5.2.5 Vapaaehtoisten kommenteista heränneet mietteet

Kysyin molemmilta haastateltavilta myös mielipiteitä seuraaviin vapaaehtoisten haastattelussa ilmenneisiin kommentteihin.

” Teoriaosuus koulutuksessa hyvä, paljon uutta asiaa”.

” Tehtävänä pitää hartaus, jonka pidinkin Peurankalliokeskuksessa. Olisin kaivannut hartauden pitoon enemmän ohjeistusta, sekä yhteistä keskustelua ryhmässä hartaudenpidon jälkeen.”

” En olisi ehkä uskaltanut tavata kahden kesken muistisairasta, tuntuu ettei minulla olisi ollut valmiuksia siihen.”

Toinen haastateltava ymmärtää täysin vapaaehtoisten mietteet. Hän otaksuukin, että teoriaosuuteen oltiin suurimmaksi osin tyytyväisiä, ymmärrettävästi sitä vastoin käytännönharjoittelun toteutukseen ei.

Jos olisin itse vapaaehtoinen ja puhkuisin intoa toteuttaa oppimiani taitoja, mutta tuki puuttuisi, se olisi ikävää. Vapaaehtoinen tarvitsee tukea toteutuksen aikana sekä sen jälkeen.

Hän muistuttaa, että vapaaehtoinen ei ole ammattilainen eikä työntekijä. Vapaaehtoisen tukeminen on siksi tärkeää. Vapaaehtoisen on tärkeää saada työstään jotakin, jotta hän jaksaa sitä tehdä.

Vapaaehtoiset toimivat eri lähtökohdista kuin ammatillista työtä tekevät. Vapaaehtoisen vahvuuksia ovat oma elämäkokemus ja halu antaa omaa aikaansa ja apuaan vuorovaikutuksen keinoin. Vapaaehtoistyö ei koskaan korvaa ammattityötä vaan täydentää sitä. (Harju ym. 2001, 37-38.) Vapaaehtoiset ovat halukkaita jatkamaan toiminnassa, jos he tuntevat, että myös heistä pidetään huolta. He kaipaavat tukea ja ohjausta sekä myös tunnustusta työstään. Monet vapaaehtoistehtävät voivat olla kuormittavia ja haastaviakin. Silloin myös vapaaehtoisten työnohjaus voi olla tarpeellista. (Sakasti. Seurakuntatyö.)

Haastateltavista toinen sanoo, että vapaaehtoisten palaute oli paikallaan. Hän toteaa, että ihmisillä on erilaisia valmiuksia pitää hartauksia ja jatkaa, että olisi ollut syytä suunnitella ja toteuttaa hartaus yhdessä koulutukseen osallistuneiden kanssa. Hän lisääkin, että tekemällä oppii parhaiten.

5.2.6 Huomioon otettavat seikat tuleviin koulutuksiin

Molemmat haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että vastaavalle koulutukselle on tarvetta myös tulevaisuudessa, koska ikäihmisten määrä kasvaa ja muistisairaudet lisääntyvät. Toinen haastateltavista myös lisäsi, että täten myös varmasti seurakunnan työt lisääntyvät ikäihmisten parissa.

Tulevia koulutuksia ajatellen toisen haastateltavan mielestä on tärkeää kiinnittää huomiota koulutuksen suunnitteluun ja myös noudattaa suunnitelmaa. Toteutuneen koulutuksen suunnitelma oli nytkin hyvä, mutta kokonaisuuden hallinta ei toiminut. Erityisen tärkeänä hän pitää sitä, että yksi henkilö nimetään vastaamaan kokonaisuudesta. Myös vapaaehtoisilla olisi hyvä olla henkilö, joka vastaa heidän asioistaan. Pidetyin koulutuksen suunnittelupalavereissa oli paljon väkeä ja eri toimijoita. Haastateltava pohtiikin, onko niin iso joukko tarpeen?

Aikataulutus ja aikataulusta kiinni pitäminen koko prosessin ajan, on toisen haastateltavan mielestä hyvin tärkeää. Myöskin koulutuksen järjestäjien välinen viestintä niin suunnittelu- kuin toteutusvaiheessa olisi välttämätöntä. Hän pitää myös tärkeänä sitä, että eri alojen luennoitsijat ja kouluttajat tietäisivät toistensa koulutussisällön, jotta välttyttäisiin päällekkäisyyksiltä tai jopa ristiriitaisilta tiedoilta.

Toinen haastateltavista tähdentää, että koulutustilat on hyvä ilmoittaa vapaaehtoisille selkeästi ja hänen mielestään tulevien koulutusten sisältöön tulisi paneutua tarkemmin ja korostettava käytännön harjoittelun osuutta.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää haastattelujen avulla, kuinka seurakunnan vapaaehtoisille järjestetty koulutus on toteutunut ja onnistunut vapaaehtoisten sekä koulutukseen osallistuneiden toimijoiden kokemuksen mukaan. Alun perin haastateltavia oli tarkoitus olla määrällisesti enemmän, mutta lopulta haastateltavia oli neljä; kaksi vapaaehtoista sekä kaksi koulutuksessa mukana ollutta toimijaa. Koin, että tämä haastateltavien määrä oli tähän haastattelututkimukseen riittävä. Aineiston koolla laadullisessa tutkimuksessa ei ole suoranaista vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumisen kannalta. Aineiston koon määrittämiseksi ei ole automaattisesti määritettyjä sääntöjä. (Eskola & Suoranta 2014, 62.) Vaikka tutkimusaineistoa olikin määrällisesti niukasti, koen, että näidenkin vastausten perusteella voidaan kehittää mahdollisia tulevia koulutuksia.

Laadullisessa tutkimuksessa arviointi pelkistyy kysymykseksi tutkimusprosessin luotettavuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. (Eskola & Suoranta 2014, 211.) Kvalitatiivinen tutkimus on tutkijansa näköinen versio tutkittavasta aiheesta, se ei näin ollen koskaan voi tarjota täysin absoluuttista tietoa. Tutkimustuloksista voidaan kuitenkin tehdä joitakin johtopäätöksiä, mutta tulokset ovat asioita, jotka ovat aina sidoksissa aikaan, paikkaan ja tutkijaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009.) Olen pyrkinyt olemaan tutkimustuloksia tarkastellessa mahdollisimman objektiivinen. Pidän tutkimustuloksia suuntaa antavina.

Haastateltavat olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että vapaaehtoistyö on todella tärkeää. Kaikki heistä olivat myös koulutuksen tarpeellisuudesta ja tärkeydestä samaa mieltä. Vapaaehtoisten odotukset koulutuksen suhteen olivat korkealla ja he lähtivät innostuneena mukaan. Koulutuksen teoriaosuuteen he olivat pääosin

tyytyväisiä ja teorian tiedon laajuus suhteessa koulutuskertoihin oli heistä sopiva. Myös haastattelemiini toimijat pitivät koulutuskertoja onnistuneena asiantiedon osalta.

Koulutus ei kuitenkaan kokonaisuutena toteutunut suunnitellulla tavalla, koska käytännön harjoitteluosuus jäi puutteelliseksi. Toteutuneessa koulutuksessa vapaaehtoiset saivat hyvän tietopohjan käytännön harjoittelulle, mutta eivät päässeet täysipainoisesti sitä hyödyntämään. Koulutuksen järjestäjiin kuuluneet osapuolet eivät olleet tietoisia kaikista koulutuksen yksityiskohdista ja näin koulutuksen toteutus jäi vaillinaiseksi. Käytännön harjoittelu olisi kuitenkin ollut tärkeä ja olennainen osa koulutusta.

Koulutukseen sisältyvä tieto tulee olla käytännönläheistä ja erityisesti vapaaehtoistoimintaan tarkoitettua. Koulutus tukee silloin vapaaehtoistyöntekijän perustehtävää, joka on kohtaamista ja todellista läsnäoloa asiakkaan kanssa. Vapaaehtoistyön perinteinen perustehtävä on toisen ihmisen kohtaaminen ja vuorovaikutuksellinen tukeminen ja koulutuksen tulisi korostaa näitä seikkoja. (Mykkänen-Hänninen 2007, 55 - 57.) Tulevissa koulutuksissa onkin syytä panostaa erityisesti käytännön harjoittelun toteutukseen. Käytännön harjoittelussa vapaaehtoisen tukena olisi hyvä olla esimerkiksi toinen kauemmin vapaaehtoistyössä mukana ollut, jonka kokemus ja neuvot olisivat varmasti hyödyksi. Myöskin erikseen jo koulutuksen suunnitteluvaiheessa nimetty vapaaehtoisten koordinaattori olisi tarpeellinen. Hän voisi ottaa vastuulleen käytännön harjoittelun sujumisen ja toimia vapaaehtoisten tukena ja opastajana. Haastatteluvastausten perusteella ilmeni myös se, että koulutuksen kokonaisuudesta ei varsinaisesti ollut vastuussa kukaan tietty yksittäinen henkilö, vaan jokainen vastasi omasta osuudestaan. Koulutusta suunnitellessa olisi tärkeää, että olisi yksi henkilö, joka vastaisi koulutuskokonaisuudesta ja pitäisi kokonaisuuden hallinnassa.

Vapaaehtoisten huomioiminen myös edesauttaa heidän motivoimisessaan ja sitouttamisessaan vapaaehtoistyöhön. Kun pidetään huolta siitä, että käytännöt toimivat, edistetään myös vapaaehtoisten sitoutumista. Vapaaehtoiset tulevat mukaan toimintaan monenlaisilla eri motiiveilla. Ne ovatkin tärkeää ottaa huomioon, jotta hänelle löytyy tehtävä, josta hän pitää ja johon hän haluaa myös panostaa.

(Vehkasalo ym. 2014.) Vapaaehtoisten huomioiminen ja tukeminen tulivat myös esille haastatteluvastauksista ja nämä seikat tulisi ottaa huomioon jatkossa.

Uskon, että vastaaville koulutuksille on tarvetta tulevaisuudessa paljonkin, koska väestö ikääntyy ja sitä myöten muistisairaudetkin lisääntyvät. Seurakunnilla ei ole resursseja henkilökohtaisen hengellisen tuen antamiseen yksittäisillä käynneillä muistisairaana luona, siinä määrin kuin olisi tarve. Näin ollen vapaaehtoistyön merkitys kasvaa ja vapaaehtoistyöntekijöille on mielekästä saada tehtäviinsä myös asiantuntevaa koulutusta. Vapaaehtoisten koulutuksia tulee tulevaisuudessa kehittää. Ne pitää suunnitella huolellisesti toimiviksi ja myös ottaa vapaaehtoiset mukaan jo suunnitteluvaiheessa.

Olen noudattanut opinnäytetyötä tehdessäni eettisiä periaatteita läpi koko prosessin. Olen selvittänyt haastattelulupa-asiat asianmukaisesti. Haastateltaville kerroin, mitä haastattelut koskevat ja että haastattelut kuuluvat olennaisena osana opinnäytetyöhöni. Kerroin heille myös, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista sekä täysin luottamuksellista. Tähdensin myös, ettei haastateltavien henkilöllisyys tule ilmi missään vaiheessa. Haastatteluvastaukset olen käsitellyt luottamuksellisesti. Olen pyrkinyt toimimaan vastuuntuntoisesti ja rehellisesti tutkimusaineiston hankintaan ja käsittelyyn liittyen.

Olen kehittynyt ammatillisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Olen ollut mukana hankkeen suunnitteluvaiheessa ja osaltaan toteuttanut haastattelututkimuksen keinoin yhteistyöhanketta, jossa on mukana monia eri toimijoita. Olen tutustunut moniin tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiin ja valinnut omaan opinnäytetyöhöni sopivimman. Opinnäytetyöprosessista on hyötyä myös mahdollisia jatko-opintoja ajatellen, koska asiatekstin kirjoittaminen, lähteiden käyttäminen ja lähdekritiikki on tullut tutuksi. Olen myöskin työskennellyt tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden mukaan. Tärkeänä oman ammatillisen kasvun kannalta pidän myös sitä, että olen saanut toimia moniammatillisessa yhteistyössä monien eri henkilöiden ja yhteisöjen kanssa. Sosionomin osaamisvaatimuksista eli kompetensseista minulla vahvistui opinnäytetyöprosessin myötä etenkin sosiaalialan eettinen osaaminen ja tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen.

LÄHTEET

- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. (10.p).
Tampere: Vastapaino
- Haapiainen, T., Harri, H., Häggblom, A., Hälli, T., Kukkonen, J., Nieminen, J.,
Nummela, I., Särkiö, R., Tarri, H., Törmänen, T. & Viuhko, M.
(10.12.2018) Tasavertaisina ja osallisina. Vapaaehtoistoiminnan
kehittäminen -työryhmän loppuraportti. Sakasti. Saatavilla
29.4.2019
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4B1BF8B291E03F39C2257D0200441181/\\$FILE/Vapaaehtoistoiminnan_kehitt%E4minen_ty%E6ryhm%E4n_loppuraportti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4B1BF8B291E03F39C2257D0200441181/$FILE/Vapaaehtoistoiminnan_kehitt%E4minen_ty%E6ryhm%E4n_loppuraportti.pdf)
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997) Tutki ja kirjoita. Keuruu:
Kirjayhtymä Oy
- Hållfast, M. Vakaumuksen merkitys muistisairaana ihmisen hyvinvoinnille.
Suomen Muistiasiantuntijat. Tuemme. Saatavilla 21.11.2018
<http://www.muistiasiantuntijat.fi/tuemme.php?udpview=795008569>
- Karhumaa, L. & Korhonen, E. (2014) Hengellisyys voimavarana
ikäntyneen hoitotyössä. Diakonia. Saatavilla 10.11.2018
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/\\$FILE/Diakonia-02-2014_nettti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/$FILE/Diakonia-02-2014_nettti.pdf)
<http://www.muistiasiantuntijat.fi/tuemme.php?udpview=795008569&lang=f>
- Kirkkohallitus. Sakasti. (2012) Muistisairaana messu -virikkeitä
Jumalanpalveluselämään. Saatavilla
[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/FD125FE025E7DA3EC2257E2E0012D506/\\$FILE/Muistisairaana_messu_nettti.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/FD125FE025E7DA3EC2257E2E0012D506/$FILE/Muistisairaana_messu_nettti.pdf)

- Kirkkohallitus. Suomen ev. lut-kirkon julkaisuja 63. Hengellinen tuki muistisairaahan ihmisen elämässä. Saatavilla 22.11.2018
[://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/CF288A68375A7E9AC225823500434342/\\$FILE/KKH_Hengellinen%20tuki%20muistisairaahan%20ihmisen%20el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4_verkkojulkaisu.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/CF288A68375A7E9AC225823500434342/$FILE/KKH_Hengellinen%20tuki%20muistisairaahan%20ihmisen%20el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4_verkkojulkaisu.pdf)
- Kivikoski, T. Vakaumuksen merkitys muistisairaahan ihmisen elämässä. Suomen muistiasiantuntijat. Memo-lehti. Saatavilla 22.4.2019
<http://www.muistiasiantuntijat.fi/memo.php?udpview=read&src=db25114&sid=59&issue=2012-02&lang=fi>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P11>
- Mykkänen-Hänninen, R. (2007). Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
- Mönkkönen, K. (2005). Toiminnallinen vaikuttaminen – Maallikkous vuorovaikutuksen energialähteenä. Teoksessa M. Nylund & A. Yeung (toim.), Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus (s.286). Tampere: Vastapaino.
- Nylund, M. & Yeung, A. (2005). Vapaaehtoistoiminnan timantti. Teoksessa M. Nylund & A. Yeung (toim.), Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus (s.105 - 111). Tampere: Vastapaino
- Pohjavirta, H. (2018). Tunteva® vapaaehtoiselle. Tampereen kaupunkilähetys ry. Saatavilla 22.4.2019 https://tamperecitymission.fi/wp-content/uploads/Tunteva_vapaaehtoiselle.pdf
- Rahkonen, J. (2018) Taloustutkimus Oy. Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2018/05/Vapaaehtoistyo_tutkimusraportti-2018.pdf
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 19.2.2019
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puustikka, A. 2006 KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 19.2.2019
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Sakasti. Seurakuntatoiminta. Sielunhoito.
Koulutusten järjestäminen. Saatavilla 10.3.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2BBF6C>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Sakasti. Seurakuntatyö. Sielunhoito.
Vapaaehtoiset hoitolaitoksissa. Vapaaehtoisten tuki ja
palkitseminen. Saatavilla 1.4.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2BD587>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Sakasti. Vapaaehtoistoiminta. Saatavilla
11.12.2018
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content649A0>
- Tampereen evankelis-luterilainen seurakunta. Mummon kammari. Tietoa
meistä. Saatavilla 1.4.2019
https://www.mummonkammari.fi/sivustot/mummon_kammari/tietoa_meista/toiminnan_periaatteet
- Tampereen Kaupunkilähetys ry. Yhdistystoiminta. Saatavilla 11.1.2019
<https://tamperecitymission.fi/kaupunkilahetys/yhdistystoiminta/>
- Tampereen Kaupunkilähetys ry. Yhdistystoiminta. TunteVa-ideologia. Saatavilla
10.10.2018
<https://tamperecitymission.fi/kaupunkilahetys/yhdistystoiminta/tunteva-ideologia/>
<https://tamperecitymission.fi/kaupunkilahetys/yhdistystoiminta/>
- Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Uutiset ja media. Uutisarkisto
Saatavilla 11.1.2019
https://tamperenseurakunnat.fi/kirkko_tampereella/uutiset_ja_media/uutisarkisto/perimmaisten_kysymysten_aarella_-_sairaalasielunhoidon_seminaari_14.11..38424.news
- Tampereen seurakunnat. Seurakunnat. Tuomiokirkkoseurakunta.
Kotiseurakunta. Saatavilla 11.1.2019
<https://tamperenseurakunnat.fi/seurakunnat/tuomiokirkkoseurakunta/kotiseurakunta>
- Tampereen seurakunnat. Tukea ja apua/keskusteluapua. Avoin kirkko
Saatavilla 11.1.2019
(https://tamperenseurakunnat.fi/tukea_ja_apua/keskusteluapua/avoin_kirkko)

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Kansantaudit. Muistisairaudet. Saatavilla
30.11.2018
<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/muistisairauksien-yleisyys>
- Tulikallio, T. & Malinen, H. (2009) Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja. Vapaaehtoistoiminta. Hyvin organisoituna valtava voimavara. Saatavilla:
http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistoiminta_aukeamittain121009.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (5. uud. p.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Vapaaehtoiseksi. Seniorille seniorina. Tietoa vapaaehtoiselle. Vapaaehtoisuuden periaatteet. Saatavilla 13.11.2018
<https://www.vapaaehtoiseksi.fi/tietoa-vapaaehtoiselle/vapaaehtoisuuden-periaatteet/>
- Vehkasalo, V., Kostianen, A., Lilja, H., Kaila, K., Londesborough S., Sademies, J., Nikodin, J., Mantere, N. & Iranta, S. (2014) Vetyhanke. Onnistunut vapaaehtoistoiminta. Opas toiminnan kehittäjälle. Saatavilla 1.4.2019
https://www.kierratyskeskus.fi/files/8928/Onnistunut_vapaaehtoistoiminta_opas_VETY_0514web.pdf
- Yeung, A. (31.12.2004) Miksi vapaaehtoistoimintaan? Kansalaisyhteiskunta. Tietopalvelu. Saatavilla:
https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/aiemmat_artikkelit/miksi_vapaaehtoistoimintaan

LIITE 1 HAASTATTELURUNKO VAPAAEHTOISILLE

Olit mukana koulutuksessa, jossa perehdyttiin kohtaamiseen muistisairaana kanssa har-
tauselämän merkeissä.

1. Mikä oli ratkaiseva tekijä siihen, että lähdit mukaan juuri tähän koulutukseen?

Koulutukseen sisältyi sekä teoriasuutta, että käytännön harjoittelua.

2. Mikä oli hyvää ja toimivaa teoriakoulutuksessa?
3. Missä olisi parannettavaa tai kehitettävää?

Tapasit muistisairaita teoriaosuuden jälkeen.

4. Kuinka valmistauduit, saitko ohjeita niitä varten?
5. Millainen oli roolisi muistisairaana kanssa kohdatessa? Voitko kertoa tapaami-
sesta?
6. Millaisia tarpeita havaitisit muistisairailta ikäihmisillä hengellisyyden suhteen?
7. Mikä oli hyvää ja toimivaa käytännön harjoittelussa?
8. Missä olisi parannettavaa tai kehitettävää?

LIITE 2 HAASTATTELURUNKO KOULUTUKSEN TOIMIJOILLE

1. Mikä oli sinun roolisi koulutuskokonaisuudessa?
2. Miten koet koulutuksen onnistuneen?
3. Mitkä syyt johtivat siihen, että käytännönharjoittelua ei toteutettu alkuperäisen suunnitelman mukaisesti? (vapaaehtoisen ja muistisairaahan kahdenkeskinen tapaaminen)

4. Vapaaehtoisten haastatteluista ilmeni muun muassa seuraavaa: ” Teoriaosuus koulutuksessa hyvä, paljon uutta asiaa”. ” Tehtävänä pitää hartaus, jonka pidinkin Peurankalliokeskuksessa. Olisin kaivannut hartauden pitoon enemmän ohjeistusta, sekä yhteistä keskustelua ryhmässä hartaudenpidon jälkeen.” ” En olisi ehkä uskaltanut tavata kahden kesken muistisairasta, tuntuu ettei minulla olisi ollut valmiuksia siihen.”

Mitä mielteitä nämä kommentit herättävät?

5. Onko tällaiselle koulutuskokonaisuudelle mielestäsi tarvetta tulevaisuudessa?